

Lätt om odling

Nr 44 • Fleråriga klättrare

Klätterväxter är mycket användbara i den lilla trädgården. De kan bädda in staket, plank, väggar Klätterväxter är en bra hjälp för den som vill skapa nya rum i trädgården. De finns för alla lägen, dessutom för olika klimat och olika smak vad gäller färger och former. Det finns vedartade klätterväxter, perenna örter, som vissnar ner varje år men kommer igen och förstås ettåringar, som vi inte skriver om här.

Klätterväxter

kan användas på många olika sätt t ex:

- lövgång till entrén
- berså
- på stupränna och stolpar
- klättrare i andra träd och buskar
- fristående på stör
- täcka staket och kompost

Klättestöd och spaljéer.

Klätterväxter behöver stöd att klättra på eller slingra sig runt men vissa klättrar också direkt på vägg eller plank. Det viktiga med stödet är att växterna får det fäste de behöver och att stödet håller för växternas tyngd, särskilt om den är fristående. Fästs stödet mot väggen bör man se till att det blir ett ordentligt mellanrum mellan växt och vägg så att det kan komma luft innanför. Bra stöd är ställningar av armeringsjärn, armeringsnät, höns- och fårnät, störar av gran, bambu etc, spaljéer av trä eller metall.

Olika klättersätt. På vägg utan stöd klättrar klätterhortensia, självklättrande vildvin, rådhushus och murgröna. Klätterhortensia och murgröna klättrar med luftrötter, klematis klänger genom att bladskafoten vrider sig kring spaljén/stödet. Kaprifol, bokharabinda och humle slingrar sig kring stödet.

Plantering. Klätterväxter trivs bäst om de planteras ca 50–70 cm från väggen, eftersom det ofta blir för torrt intill en stugvägg. En bit ifrån väggen får de även det utrymme för rötterna som behövs.

Snabbväxande är bokharabinda, flera sorters vildvin och humle.

Tåliga och hårdiga är alpklematis, kaprifol, pipranka och en del klätterrosor.

Marktäckare. Som marktäckare passar klätterhortensia, murgröna och vissa klematis.

Vintergrön är murgröna.

Blommande. Blåregn, bokharabinda, humle, kaprifol, klematis, klätterhortensia, klätterrosor och rosenvial.

Bokharabinda

Bokharabinda, *Fallopia baldschuanica*,

Utgiven av

Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Åsögatan 149 • 116 32 Stockholm • Tel. 08-556 930 80

e-post: kansli@koloni.org • hemsida: www.koloni.org

som är hårdig till zon III, blommar sensommar och höst med vitrosa blommor. Kallas ofta Arkitektens tröst eftersom den kan användas till att täcka fula delar av stugan. Slingrar gärna på uppspända trådar om naturligt stöd saknas. Trivs i väl-dränerad jord.

Humle

Humle, *Humulus lupulus*, är en slingerväxt som blir både hög och kraftig. Den är en flerårig ört (perenn) som vissnar ner på senhösten då den också kan klippas ner. Växer snabbt upp igen varje sommar och kan bli upp till 6 m hög. Välj honplantor för de fina gröna kotteliknande blommorna som kommer på sensommar/höst. Guldhumlen får gula blad. Störst och finast blir humle i näringsrik fuktighetshållande jord och skyddat läge, men den klarar också sämre förhållanden. Zon I–VI för arten och zon I–V för guldhumle.

Kaprifol

Av kaprifol, *Lonicera*, finns det många arter och sorter, vår- och sommarblommande, doftande och doftlösa. Kaprifol trivs i sol och halvskugga, kan bli upp till 4 m hög, är tålig och faller bladen. Kaprifolen slingrar sig upp i princip överallt, på bågar, plank, nätstaket, skjul ...

Vildkaprifol, även kallad svensk kaprifol, klarar zon IV–V, får vackra gröngrå blad och blommor med gulröda doftande blommor i juli–september, lysande röda

frukter. Den äkta kaprifolen får ljusgula doftande blommor i maj–juni och orangefärgade frukter, zon IV. Rödororange *eldkaprifol* får mörkt orange blommor från juni–oktober, doftar inte. Klarar zon I–IV. *Blomsterkaprifol* klarar zon III och får gul-vita röda doftande blommor från juni–september och lysande röda frukter. Ganska ny är *daggkaprifol*, zon IV, vars blommor sitter i en samling ovanför stora, nästan runda, silvergröna blad. Små, gula stiliga doftlösa blommor.

Kaprifol trivs i näringsrik jord med bra tillgång till fukt, klarar även sämre jordar. Sol eller halvskugga. Kaprifol som blivit risig klippas med fördel ned (delvis eller helt) vart tredje eller vart fjärde år. Beskärning är bra för ny tillväxt och ny blomning. Kaprifol lockar till sig nattfjärilar, humlor och bin.

Klematis

Utbudet av klematis är idag omfattande och grupperna är många – storblommiga med många hybrider och sorter och småblommiga med grupper som alpklematis, gullklematis, italiensk klematis, kronklematis med flera och många sorter inom grupperna med varierande höjder. Svenska sorter, E-plantor, rekommenderas.

Klematis som blommor på fjolårsskott, oftast småblommiga, som alpklematis, beskärs efter blomningen medan de som blommor på årsskott, ofta storblommiga

sorter, beskärs tidigt på våren. Man klipper inte ner klematis utan gallrar plantorna för att gynna ny tillväxt.

Klematis är egentligen en lian som klättrar i buskar och träd. Klematis föredrar svalka vid roten. Den trivs i de flesta jordar, både sol och skugga, gärna öst-västliga lägen, men gillar djup, mullrik och kalkhaltig jord. Hårdig i zon IV–V, beroende på sort. Välj den klematis som passar just din lott – vad gäller jord, sol och blomningstid.

Klätterhortensia

Klätterhortensia, *Hydrangea anomala* ssp. *petiolaris*, trivs i mullrik, fuktighets-hållande jord. Hårdig till zon IV. Bra skuggväxt, gillar även sol. Den blir tung och klättrar som murgrönan med sugrötter till ca 4–7 mm höjd. Blommar på sommaren med stora gräddvita blomställningar (kan skäras av och torkas efter blomningen). Kan också växa fint på fristående spaljé. Även bra marktäckare.

Klätterrosor

Klätterrosor klättrar med hjälp av sina taggar. Kallas ibland klängrosor trots att de inte klänger med klängen. En del blommar på ettårsskott, andra på gammal ved. Beskärningen på våren innebär att man tar bort svaga grenar, det som är skadat och fruset så att bara frisk ved är kvar.

Pålitliga och populära är 'New Dawn'

och 'Flammentanz'. 'New Dawn' är en gammaldags klätterros, den är relativt frisk och hårdig, blommar med mängder av svagt rosa blommor framför allt i början av sommaren. Doftar milt, har ett friskt bladverk. Blir ca 3 m hög. Zon I–V. 'Flammentanz' är en doftande starkväxande sort med djupt röda blommor i klasar. Ca 3–4 m hög, Zon I–V.

Till zon IV klarar sig 'Sympathie', en sort som blommar hela sommaren med doftande, fyllda röda blommor, rosa 'Gerberosa' och mörkrosa 'Zephrein Droouhjn'. 'Polstjärnan' som blommar med vita, små halvdubbla blommor, klarar zon VI.

Honungsrosen *Rosa helenae* 'Hybrida' är en kraftigt växande klätterros, som växer tätt och breder ut sig på både bredd och höjd. Kan bli 10 m hög och blommar rikligt från slutet av juni till slutet av juli. Zon V.

'Awakening' blommar med rosa-blekrosa blommor från juli till hösten, zon IV–V. Doftande 'Ghislane de Féligonde' blommar hela sommaren. Aprikosgula knoppar som går över i rosa och vitt. Zon IV.

Murgröna

Murgröna, *Hedera helix*, är allmänt hårdig till zon II, men kan klara zon III på solfattig stugvägg. Sorten 'Baltica' är något hårdigare än den vilda arten och klarar zon III. Murgröna tål torka, men inte direkt solljus och trivs i kalkhaltig jord. Den klättrar med luftrötter på det mesta, företrädesvis skrovliga ytor och kan bli 30 m lång/hög och blir mycket gammal. Passar även som marktäckare, där den lätt täcker stora ytor.

Pipranka

Piprankan, *Aristolochia macrophylla*, har stora matta mörkgröna blad, på hösten gulgröna. Trivs i näringsrik, fuktighetshållande jord, i sol eller halvsugga. Namnet pipranka kommer av den pipfor-

miga, oansenliga brungula blomman. En slingerväxt som blir upp mot 8 m hög, kan täcka murar, pergolor, plank osv. Med sina stora blad täcker den snabbt med frodig grönska. Gallras vid behov. Fråga efter E-plantor.

Kraftig och lättodlad är koreansk pipranka, *Aristolochia manchuriensis*, med stora blommor och djupt gröna doftande blad. Blekt gula till gulorange höstfärger. Båda är mycket odlingsvärda, härdiga till zon V. Sågs kunna stå och "tjura" ett tag innan de börjar växa.

Rosenvial

Rosenvial, *Lathyrus latifolia*, är en perenn doftfri lukttärt som blommar i rosa, violett eller vitt. Tacksam till staket och spaljéer, träd och buskar. Avlöser exempelvis syrenens blomning fint. Kraftiga skott som kan bli två-tre meter höga. Lättodlad med klängen vid bladfästena. Trivs i ganska torra, soliga lägen. Zon IV

Vildvin

Vildvin, *Parthenocissus*, trivs i kalkhaltig jord. Det finns flera olika typer av vildvin, som alla är anspråkslösa och får vackra

höstfärger. *Klättrvildvin* klättrar med hjälp av sina klängen och behöver ett rutverk, trådar eller något annat att klättra på, zon I–IV. *Engelmannsvin* klättrar själv på de flesta underlag, zon I–IV. *Rådhusvin* klättrar på egen hand tack vare välutvecklade häftskivor, zon I–III. Alla trivs i både sol och skugga, har små anspråk på jorden utom rådhusvin som förutsätter djup och mullrik jord.

Exklusiva blåregn

Wisteria floribunda, japansk blåregn, kan bli mer än tio meter hög och får mycket kraftiga grenar. Den är härdig i zon I–III och blommar med blåviolettera blomklasar under försommaren. Trivs i sol och näringsrik, något sur jord. Ska ha ordentligt med vatten på våren. För att gynna utvecklingen av blomknoppar bör skotten kortas in till 10–15 cm från basen under augusti månad. Komplettera beskärningen under vintern och gallra bland äldre grenar.

Text: Ingrid Nordwall, Solveig Sidblad
Teckningar: Han Veltman

Utgiven av

Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Åsögatan 149 • 116 32 Stockholm • Tel. 08-556 930 80

e-post: kansli@koloni.org • hemsida: www.koloni.org